

Tilshunoslikda giargo, jargon va sleng atamalarining o‘zaro o‘xshashliklari va farqli jihatlari

Xolmatov Shaxriyor
Farg‘ona davlat universiteti o‘qituvchisi
Sheraliyeva Mohinur
Farg‘ona davlat universiteti 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola tilshunoslikdagi o‘zaro yaqin atamalar, ya'ni - argo, jargon va sleng haqida umumiy ma'lumot, ularning o‘xshash jihatlari va farqli taraflarini ochibberadi

Abstract: This article provides an overview of the closely related linguistic terms slang, argot, and their similarities and differences.

Аннотация: В данной статье представлен обзор тесно связанных лингвистических терминов сленг, сленг, а также их сходства и различия.

Kalit so‘zlar: argo, jargon, sleng

Key words: argot, jargon, slang

Ключевые слова:арго, жаргон, сленг.

Tilning unumdorligi so‘zlashuv jarayonida til birliklaridan to‘g‘ri va o‘rinli foydalanish orqali yuzaga chiqadi. So‘zlovchining tinglovchig ao‘zqarashlari, fikrlarini yetkazib berish uchun tanlagan so‘zlarining darajasi turlicha bo‘lishi mumkin. Masalan, faolso‘zlar - kundalik ravishda insonlar tarafidan keng foydalanadigan so‘zlar bilan yoki ayni bir davra, bir guruhgina tushunadigan va faqat shu guruh insonlari tez tez nutqida qo‘llaydigan jumlar. Ayni shu jumlararga va jargon nomlari ostida sinonim degan fikr paydo bo‘lgan va haligacha mavjud. Bu kabi terminologik chalkashliklar XVI asrdan beri o‘rganib kelinmoqda. Ular haqida batafsil tushunchalar hosil qilmaslik lisoniy xatoliklarga olib kelishi mumkin.

Argo - (fr argot -jargon) Yasamatil. Birorijtimoiyguruh, toifaning(masalan, talabalar, sportchilar, o‘g‘rilarva b.) o‘ziga xos boshqalar tushunmaydigan leksik birliklardan iborat yasama til. Va hozirgi o‘zbek tilida bunday so‘zlarga sotsial-

chegaralangan soʻzlar nomi berilgan. Pinxasov oʻz maqolasida "Argo ma'lum sotsial kishilarga tushunarli boʻlgan soʻzlardir" [3:44] deya argoga ta'rif bergan.

Jargon (fr.Jargone -ma'lumbirguruhgaoidsoʻz) Birorijtimoiyva professional guruhlariga xos, faqat ularning oʻzi tushunadigan va adabiy tildanfarq qiladigan soʻz va ibora jargonlardir [1:94]. Jargon sun'iy shartli soʻz boʻlib , oʻzaro soʻzlashuv jarayonida tinglovchini oʻzidan past oʻrinda ekanini ifodalash uchun ishlatiladi. Jargonlar,aslida "yuqortabaqa" kishilar nutqiga xos boʻlib, tor doirada qoʻllaniladigan "sinfiydialektlar" ular ommaga tushunarsiz va umumxalq tiliga yotdir.

Sleng- ijtimoiy yoki professional jihatdan mustaqil guruh yozuvi: jargon. Adabiy til normasiga mos kelmaydigan (odatdaifodarangli) soʻzlardan foydalanadigan til. Sleng-Gʻarb tilshunosligi an'analariga xos atama sanaladi. Sleng atamasiga haligacha aniq ta'rif berilmagan Sleng soʻzining qachon paydo boʻlgani aniq emas, lekin u ilk bor yozma ravishda XVIII asrda Angliyada qayd qilingan va oʻsha davrda "haqorat ma'nosinia nglatgan. Turli lugʻatlarda va sotsio lingvistikaga oid adabiyotlarda uning jargon (guruh jargon, yoshlarjargoni) terminiga yaqin turishi qayd etilgan .

Shu oʻrinda , aytib oʻtish joizki , ular nega bir xil ma'noda degan tushuncha xosil boʻlgan? Dastlabargo termini XV asrda ingliz va fransuz tilida qoʻllanila boshlagan degan qarashlar yoʻq emas. Ayni shu davrdan boshlab, ya'ni insonlardagi tushuncha yetarli boʻlmaganidan va qolaversa , ba'zi xalqlarga bu tarzdagi soʻzlarni bir xil atash ma'qul boʻlganligidan hozirga qadar ularni nomlarini ajratib olishda anglashilmovchilikla rmavjud. Oʻzbektilida ham bu turdagi soʻzlar oʻtgan asrlarning 80-yillarigacha lugʻatlarda mavjud boʻlmadi bundan koʻrinib turibdiki, davlatimizda ingliz tili rivojlanishni boshlamaguncha ogʻzaki nutqda ham qoʻllanilmagan. Keyinchalik izlanishlar natijasi oʻlaroq argotik lugʻatlar yaratildi, foydalaniladigan adabiyotlar koʻpaydi .

Yuqoridakeltirilganuchterminharoʻrindaqoʻllanilmoqda, ma'nojihatdansinonimgatenglashtirilganushbusoʻzlarnitahlilqilibularningqisqach aishlatilishihaqida, aniqroqqilibaytsak, u haqidagi qarashlarni oʻzgartirish

maqsadida bir qancha nazaryalarga asoslanib avval ularning o'xshash jihatlari, so'ngra tafovutlarini ko'rib chiqamiz

1.Argolarda sinfiy tabaqalanish bo'lmaydi, shu bilan birga ular ommaga tushunarli emas, va ayni shu jihatdan argolar jargonga o'xshash bo'ladi .

2.Jargon, sleng va argodagi umumiy xususiyat bu aynan jamiyatdagi bir guruh vakillariga tegishli va jamiyat a'zolaridan ma'lum darajada ajralib turishidir.

3. Argo , jargon va slengning o'xshash taraflaridan yana biri norasmiy nutqqa mansub ekanidadir. [4:68]

Tafovutlarning bir qator ro'yxati :

1. Ma'no jihatdan, to'xtalib o'tsak, argo – biror ijtimoiy guruh, toifaning o'ziga xos, boshqalar tushunmaydigan leksik elementlardan iborat yasamatildir. Jargon esa biror guruh vakillarining o'znutqi bilan ko'pchilikdan ajralib turish maqsadida o'zicha mazmun berib ishlatiladigan so'z vai boralaridir

2. Keyingi farqli jihatlardan biri shuki, argoni jargondan ajratib turuvchi omil buundagi maxfiylik darajasi ortiqligi va argodan foydalanuvchilar guruhi tor doiradagi quyimadaniyat vakillaridan tashkil topganligidir . Sleng esa aksariyat yoshlar nutqida qo'llaniladi.

3. Slengning argo va jargondan faqri uning eng ko'p omma orasida keng qo'llanilishi

4. Jargonning qolgan ikki atamadan farqlashda uni maxsu ssoha, ya'ni mutaxassislik bilan bog'likligi va rasmiy nutqda ham mavjudligi asos qilib olinadi.

Xulosa qilib aytganda o'zbek tilshunosligida yuqoridagi terminlarning ochilmagan taraflari sana sa arzigulik, bu atamalarni o'rinli qo'llash borasida yoshlarga asos bo'la oladigan ma'lumotlarga ehtiyoj ortib bormoqda. Kelgusida sifatli ta'lim va uning unumli samarasi uchun ushbu sohadagi tadqiqotlar o'zbek tilshunosligidagi dolzarb muammolardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. – биринчи жилд. –Тошкент, “Ўзбекистон миллий энциклопедияси”, 2006. –б 94.

2. Сатимова Д. Инглиз ва ўзбек ёшлар сленгининг қиёсий таҳлили: Автореф. Д-ра дисс.филол.наук. –Андижон., 2020

3. ПИНХАСОВ. Ҳозирги ўзбек адабий тили. ЛЕКСИКОЛОСИЯ ВА ФРАЗЕОЛОГИЯ. –Т, Ўқитувчи, 1969. –б. 44

4. Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. Toshkent: "O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi” davlat ilmiy nashriyoti, 2002.-B. 168